

Niềm tin của người dân về mục tiêu nâng cao mức sống

Lương Ngọc Thúy¹, Phan Đức Nam²

^{1,2} Viện Xã hội học, Viện Hàn lâm Khoa học xã hội Việt Nam.

Email: lnthuy2001@gmail.com

Email: paduna777@yahoo.com

Nhận ngày 3 tháng 11 năm 2017. Chấp nhận đăng ngày 14 tháng 12 năm 2017.

Tóm tắt: Chương trình mục tiêu quốc gia của Việt Nam về xây dựng nông thôn mới đã hoàn thành ở một số địa phương. Kết quả khảo sát 200 hộ dân xã Văn Lang (huyện Hưng Hà, tỉnh Thái Bình) đối với 9 tiêu chí về nâng cao mức sống cho thấy đa số người dân tin rằng 7 tiêu chí đạt được là bền vững, 2 tiêu chí đạt được là không bền vững. Điều kiện sống của người dân, sự hoạt động của truyền thông đại chúng là những nguyên nhân cơ bản dẫn đến niềm tin của người dân về nâng cao mức sống. Người càng có mức sống cao và càng tiếp cận được thông tin đại chúng thì càng có niềm tin lạc quan vào sự bền vững của các tiêu chí mà Chương trình xây dựng nông thôn mới đạt được.

Từ khóa: Nông thôn mới, mức sống, niềm tin.

Phân loại ngành: Xã hội học

Abstract: Vietnam's national target programme on new rural development has been completed in a number of localities. A survey conducted on 200 households in Van Lang commune, Hung Ha district, Thai Binh province, regarding the nine criteria on improving the living standards, shows that most of them believe in the sustainability of the scores of seven of the criteria, with only the other two said to be not sustainable. The living conditions of the people and the operations of the mass media are the main reasons which have led to the people's confidence in the improved living standards. The higher the standard of living and the better the access to information, the more the optimism and the greater the confidence obtained towards the sustainability of the scores achieved in the criteria of the programme of new rural development.

Keywords: New rural areas, living standards, confidence.

Subject classification: Sociology

1. Đặt vấn đề

Sau hơn 20 năm thực hiện đường lối đổi mới, khu vực nông thôn đã có bước phát triển, đời sống vật chất của người dân nông thôn được nâng cao. Tuy nhiên, nhìn chung đời sống vật chất của người dân nông thôn vẫn còn thấp, tỷ lệ hộ nghèo cao, nhiều vấn đề xã hội bức xúc phát sinh, kinh tế nông thôn đối mặt với nhiều rủi ro. Bởi vậy, năm 2009, Chính phủ đã ban hành Chương trình mục tiêu quốc gia về xây dựng nông thôn mới giai đoạn 2010-2020 (sau đây gọi tắt là “Chương trình xây dựng nông thôn mới”) với bộ tiêu chí quốc gia về nông thôn mới, trong đó có 5 nhóm với 19 tiêu chí chung và mức cần phải đạt được của 7 vùng kinh tế trong cả nước. Mục tiêu chung của Chương trình xây dựng nông thôn mới giai đoạn 2010-2020 là “xây dựng nông thôn mới có kết cấu hạ tầng kinh tế - xã hội từng bước hiện đại; cơ cấu kinh tế và các hình thức tổ chức sản xuất hợp lý, gắn nông nghiệp với phát triển nhanh công nghiệp, dịch vụ; gắn phát triển nông thôn với đô thị theo quy hoạch; xã hội nông thôn dân chủ, ổn định, giàu bản sắc văn hóa dân tộc; môi trường sinh thái được bảo vệ; an ninh trật tự được giữ vững; đời sống vật chất và tinh thần của người dân ngày càng được nâng cao; theo định hướng xã hội chủ nghĩa” [1]. Một trong những mục tiêu của chương trình này là nâng cao mức sống của người dân. Chương trình xây dựng nông thôn mới đã thu hút sự quan tâm của nhiều nhà nghiên cứu trong thời gian gần đây. Tuy nhiên, những nghiên cứu khảo sát trực tiếp ý kiến của người dân còn ít. Bài viết này tìm hiểu niềm tin của nông dân về tính khả thi và bền vững của mục tiêu nâng cao mức sống của Chương trình xây dựng nông thôn mới. Mức sống là

điều kiện sống cao hay thấp về vật chất và tinh thần của con người. Nâng cao mức sống là làm tăng thêm hơn trước những điều kiện sống (vật chất, tinh thần) của con người. Có nhiều tiêu chí phản ánh mức sống. Bài viết này tìm hiểu niềm tin của 200 hộ dân của xã Văn Lang về việc nâng cao mức sống ở 9 tiêu chí (giao thông, điện, bưu điện, nhà ở, thu nhập, hộ nghèo, giáo dục, y tế, môi trường); từ đó phân tích nguyên nhân vì sao người dân lại có niềm tin như vậy.

2. Thực trạng niềm tin của người dân về mục tiêu nâng cao mức sống

Chương trình xây dựng nông thôn mới hiện đã hoàn thành 7 tiêu chí nói trên. Nhưng các tiêu chí này tuy đã hoàn thành nhưng có thể chưa bền vững. Vì vậy, chúng tôi đặt câu hỏi cho người dân là: “Ông/bà có tin rằng các tiêu chí đã hoàn thành của Chương trình xây dựng nông thôn mới ở địa phương sẽ bền vững hay không?”. Kết quả thu được thể hiện ở bảng 1:

Theo bảng này, hầu hết 7 tiêu chí đều được người dân tin rằng sẽ bền vững. Trong đó, điện (99%), bưu điện (98,5%), giáo dục (93,3%), nhà ở (81,8%), y tế (81,1%) và môi trường (68,4%) là các tiêu chí có tỷ lệ cao người dân tin tưởng sẽ bền vững. Kết quả khảo sát còn cho thấy, có tới 76% người dân tin rằng, mức sống của gia đình họ sẽ được nâng cao hơn trong 3 năm tới (trong đó, 6% người dân tin rằng mức sống sẽ “nâng cao hơn nhiều”). Ở một số tiêu chí, có tỷ lệ cao người dân đánh giá “rất hiệu quả”. Ví dụ, đó là các tiêu chí điện (92,8%), bưu điện (89,2%), giáo dục (86,5%).

Bảng 1: Niềm tin của người dân về sự bền vững của các tiêu chí nâng cao mức sống (đơn vị: %) [3]

TT	Tiêu chí	Tỷ lệ người tin rằng mục tiêu sẽ bền vững (%)	Tỷ lệ người tin rằng mục tiêu sẽ không bền vững (%)	Tổng số (%)
1	Giao thông	69,3	30,7	100
2	Điện	99	1	100
3	Bưu điện	98,5	1,5	100
4	Nhà ở	81,8	18,2	100
5	Giáo dục	93,3	6,7	100
6	Y tế	81,1	18,9	100
7	Môi trường	68,4	31,6	100

Ở một số tiêu chí, mức sống của người dân có sự thay đổi đáng kể sau khi thực hiện Chương trình xây dựng nông thôn mới. Có 63,5% người dân cho biết Chương trình xây dựng nông thôn mới đã làm cho hộ gia đình mình tăng điều kiện tiếp cận các dịch vụ xã hội (chăm sóc sức khỏe, giáo dục). Một tỷ lệ đáng kể (64%) người dân cho rằng điều kiện khám chữa bệnh tốt hơn. Có 55,1% người dân cho rằng điều kiện học hành của con cái tốt hơn; 87,5% người dân cho biết giao thông được cải thiện. Hầu hết người được hỏi đều cho rằng, việc đi lại của họ trong thôn, xóm và từ xã đến huyện hay các xã lân cận thuận lợi và nhanh chóng hơn, đa số các tuyến đường được cứng hóa và mở rộng hơn so với trước đây. 89,5% người dân được hỏi cho biết môi trường sống được cải thiện (giảm ô nhiễm môi trường, làm đẹp cảnh quan). Phần lớn người dân được hỏi (85%) cho rằng, trong xã có hệ thống rãnh nước thải xung quanh nhà để

thoát ra cống, 68,8% người cho rằng hệ thống rãnh nước thải thoát nước tốt trong mọi điều kiện. Hầu hết người được hỏi (95,5%) cho rằng có điểm tập kết thu gom rác thải; các điểm tập kết thu gom rác thải tiện lợi, đảm bảo vệ sinh. 95,5% người cho rằng có nước sạch phục vụ sinh hoạt. 100% người được hỏi cho rằng, không có hộ gia đình nào phải ở nhà tạm, nhà dột nát. 52,5% người được phỏng vấn cho rằng, điều kiện sinh hoạt tốt hơn. Tất cả hộ trong xã đều có điện sinh hoạt và sản xuất nên đời sống tốt hơn (với các thiết bị sinh hoạt sử dụng điện như quạt điện, tivi, điều hòa, bình nóng lạnh, tủ lạnh,...). 59,5% người cho rằng, tiếp cận thông tin tốt hơn (thuận tiện và dễ dàng hơn) cũng là một trong những tác động đáng kể của Chương trình xây dựng nông thôn mới. 87% người cho rằng trạm phục vụ bưu chính viễn thông đã đáp ứng nhu cầu của họ. Có 9,5% số hộ kết nối mạng internet. Như vậy, Chương trình xây dựng nông thôn mới đã có tác động trải

rộng tới nhiều khía cạnh của điều kiện sống. Nhờ đó, các điều kiện sống của người dân được cải thiện. Đa số người dân (85%) cho rằng Chương trình xây dựng nông thôn mới đã nâng cao mức sống của họ.

Một số người dân hoài nghi về khả năng bền vững của các tiêu chí nâng cao mức sống. Sự hoài nghi được thể hiện bởi tâm trạng bán tín, bán nghi (hay còn được gọi là niềm tin không trọn vẹn) [2].

Hộ nghèo và thu nhập là 2 tiêu chí có tỷ lệ cao người dân cho rằng “khó bền vững” (tương ứng lần lượt là: 93,3% và 85,3%). Ở 7 tiêu chí còn lại đều có một tỷ lệ nhất định người được hỏi tin rằng sẽ không bền vững.

Một số người dân có cách nhìn bi quan về nâng cao mức sống trong tương lai. Chúng tôi đặt câu hỏi: “Theo ông/bà, mức sống của hộ gia đình sẽ thay đổi như thế nào trong 3 năm tới?”. Kết quả cho thấy, phần lớn người được hỏi (70%) cho rằng mức sống của hộ gia đình họ trong 3 năm tới chỉ “nâng cao hơn một chút”. Có tới 18% người dân cho biết mức sống của gia đình họ “không có sự thay đổi”, 6% người dân nghĩ rằng mức sống sẽ “kém hơn” trong 3 năm tới. Nhìn chung, một số người dân có cách nhìn bi quan về sự thay đổi mức sống trong tương lai.

3. Nhân tố tác động đến niềm tin của người dân

Theo kết quả khảo sát trên, đa số người dân tin tưởng rằng 7 tiêu chí nâng cao mức sống là bền vững, 2 tiêu chí nâng cao mức sống là không bền vững. Vì sao họ tin như vậy? Theo chúng tôi điều này có các nguyên nhân sau.

Thứ nhất là điều kiện sống của người dân. Các đặc điểm cá nhân và hộ gia đình

có ảnh hưởng quan trọng đến niềm tin của người trả lời. Nền tảng về mức sống gia đình, cơ hội nghề nghiệp và học vấn góp phần tạo nên sự tin tưởng của người dân nông thôn đối với sự bền vững của các tiêu chí trong Chương trình xây dựng nông thôn mới. Nhìn chung, nhóm người dân có mức thu nhập cao, nhóm người kinh doanh dịch vụ, nhóm người có trình độ học vấn cao có cái nhìn lạc quan hơn. Sự tin tưởng bền vững đối với tiêu chí “nhà ở” cao hơn ở nhóm có “thu nhập” cao hơn. Chẳng hạn 67,7% người ở nhóm có thu nhập 40 triệu đồng/năm, 85,1% người ở nhóm có thu nhập 40-60 triệu đồng/năm, 89,7% người ở nhóm có thu nhập trên 60 triệu đồng/năm có niềm tin lạc quan. So với các nghề nghiệp khác, người dân làm kinh doanh dịch vụ có cái nhìn lạc quan hơn về sự bền vững đối với tiêu chí “thu nhập” và “hộ nghèo”. Chẳng hạn, 50% người làm nghề kinh doanh, 7,5% người làm nông nghiệp, 0% người làm thuê có niềm tin lạc quan.

Kết quả nghiên cứu cũng cho thấy, người có mức thu nhập cao, người làm kinh doanh dịch vụ và người có học vấn cao có niềm tin lạc quan về mức sống sẽ được nâng lên trong tương lai. Người dân có học vấn cao có cái nhìn lạc quan hơn hẳn người dân có học vấn thấp hơn về sự thay đổi mức sống trong tương lai. Người kinh doanh, dịch vụ có tỷ lệ cao hơn hẳn nhóm nông nghiệp (30% so với 5,7%). Trong khi đó, những hộ có mức thu nhập thấp (dưới 40 triệu đồng) bi quan hơn (về sự thay đổi mức sống) so với nhóm thu nhập 40-60 triệu đồng và trên 60 triệu đồng. Như vậy, các đặc điểm về học vấn, tuổi, nghề nghiệp và mức thu nhập hộ gia đình có ảnh hưởng đến niềm tin của người dân về sự thay đổi mức sống trong tương lai.

Thứ hai là truyền thông đại chúng. Truyền thông đại chúng giữ vai trò quan

trọng như một kênh thông tin chuyển tải các thông điệp giữa người dân và Chính phủ trong quá trình triển khai Chương trình xây dựng nông thôn mới. Truyền thông đại chúng có thể ảnh hưởng trực tiếp đến niềm tin của người dân về mục tiêu nâng cao mức sống của Chương trình xây dựng nông thôn mới. Chẳng hạn, những thông tin về mục tiêu, nội dung, thời gian hay nguồn vốn thực hiện Chương trình xây dựng nông thôn mới mà người dân được biết chủ yếu là thông qua thông tin từ các phương tiện truyền thông đại chúng.

Các phương tiện thông tin đại chúng là một nguồn cung cấp thông tin chính về Chương trình xây dựng nông thôn mới cho người dân. Điều đó thể hiện ở chỗ, 95,9% người được hỏi cho biết họ biết về chương trình này từ các phương tiện truyền thông đại chúng. Phần lớn người được hỏi (82,4%) cho biết họ biết chủ trương, chính sách của Đảng và Nhà nước về Chương trình xây dựng nông thôn mới từ các phương tiện thông tin đại chúng.

Người nào biết rõ Chương trình xây dựng nông thôn mới thì có cách nhìn lạc quan hơn về sự thay đổi mức sống của hộ gia đình họ trong 3 năm tới. 79,8% người biết rõ chủ trương, chính sách của Đảng và Nhà nước về xây dựng nông thôn mới tin rằng mức sống của hộ gia đình trong 3 năm tới sẽ nâng cao hơn so với hiện nay. Trong khi đó, tỷ lệ này ở nhóm người có nghe nhưng không hiểu rõ (chỉ hiểu một phần) chỉ là 61%. Chỉ 12,6% người biết rõ chủ trương, chính sách của Đảng và Nhà nước về xây dựng nông thôn mới cho rằng mức sống của hộ gia đình trong 3 năm tới vẫn vậy (không thay đổi so với hiện nay). Tuy nhiên, nhận định này chiếm tới 39% ở nhóm người dân có nghe nhưng không hiểu rõ (chỉ hiểu một

phần). Điều này cho thấy, truyền thông đại chúng có ảnh hưởng đáng kể đến nhận thức của người dân về chủ trương, chính sách của Đảng và Nhà nước về xây dựng nông thôn mới, qua đó góp phần củng cố niềm tin của họ về mục tiêu nâng cao mức sống được đặt ra trong chương trình này.

4. Kết luận

Số liệu khảo sát 200 hộ gia đình tại xã Văn Lang (huyện Hưng Hà, tỉnh Thái Bình) cho thấy có sự đa dạng về niềm tin của người dân đối với mục tiêu nâng cao mức sống được đặt ra trong Chương trình xây dựng nông thôn mới. Đa số người dân lạc quan về mục tiêu nâng cao mức sống của Chương trình xây dựng nông thôn mới ở nhóm các tiêu chí giao thông, điện, bưu điện, và nhà ở, giáo dục, y tế, môi trường. Một số người có sự hoài nghi về mục tiêu của chương trình này (trong đó, đa số ở nhóm các tiêu chí thu nhập và hộ nghèo). Sự lạc quan của người dân chứng tỏ hiệu quả tích cực của Chương trình xây dựng nông thôn mới.

Tài liệu tham khảo

- [1] Chính phủ (2010), *Quyết định số 800/QĐ-TTg về “Phê duyệt Chương trình mục tiêu Quốc gia về xây dựng nông thôn mới giai đoạn 2010-2020”*, ngày 04 tháng 6 năm 2010, Hà Nội.
- [2] Phan Đức Nam (2015), “Niềm tin xã hội về chất lượng giáo dục đại học ở nước ta hiện nay”, *Tạp chí Xã hội học*, số 4.
- [3] Lương Ngọc Thúy, Phan Đức Nam (2017), *Kết quả khảo sát 200 hộ dân xã Văn Lang, huyện Hưng Hà, tỉnh Thái Bình*, Viện Xã hội học, Hà Nội.